

Piše **Orhan Usein**, vođa projektnog tima Integracija Roma 2020, koji sprovodi Savjet za regionalnu saradnju (RCC) uz finansijsku podršku Evropske unije i Fondacije za otvoreno društvo.

Naša je dužnost da se borimo protiv diskriminacije gdje god je vidimo

Kada su mase glasne, vapaji nekolicine su često nadjačani. Nije tajna da je teško donijeti promjenu. A živimo u demokratiji, gdje se promjena donosi jedino podrškom većine.

Diskriminacija manjina je pandemija gora od koronavirusa, jer uspijeva puno duže da vlada svijetom. Kao i virus, ona mutira, poprima nove oblike i pronalazi mnogo različitih načina da naseli populaciju.

Dehumanizacija, degradacija, segregacija, ponižavanje – sve su ovo stvari s kojim se Romi na Zapadnom Balkanu suočavaju gotovo svakodnevno. Njihova su prava uskraćivana već godinama, a priznanje problema i ozbiljne mjere nadležnih su u velikoj mjeri izostale.

Jasan primjer je deložacija iz vlastitih domova pod nejasnim okolnostima. Romi su kroz istoriju bili zauzeti traženjem različitih načina da ispune svoje osnovne potrebe, pa su često zanemarivali svoja građanska i politička prava. Svakodnevna borba za egzistenciju oduzela im je volju za jačim političkim angažmanom, a da ne spominjem nemogućnost angažovanja pravne pomoći za odbranu njihovih prava. Neobrazovanost ili nemogućnost obrazovanja onemogućava im da traže bolji posao. A sve to nije njihov izbor – to je njihova jedina opcija. Kao što kaže Maslovljeva hijerarhija potreba samo kada ispunite osnovne potrebe poput hrane i stanovanja, možete razmišljati o svojim drugim potrebama. Zbog stalne borbe za ispunjavanjem osnovnih životnih potreba, Romi su kolektivizaciju, što je prvi korak u boljoj borbi za njihova prava, ostavili po strani.

Kada je Džon F. Kenedi rekao da neobaziranje jednog glasača u demokratiji ugrožava bezbjednost svih, mislio je da ohrabri sve da imaju glas, kao osnovni princip demokratije. Međutim, kada su mase glasne, vapaji nekolicine su često nadjačani. Nije tajna da je teško donijeti promjenu. Živimo u demokratiji, gdje se promjena donosi jedino podrškom većine.

Vrijeme je da počnemo da radimo zajedno

Zbog svih spomenutih razloga, veoma je važno da je Savjet za regionalnu saradnju vratio temu integracije Roma kao jedan od prioriteta političkog programa lidera Zapadnog Balkana.

Premijeri Albanije, Bosne i Hercegovine, Kosova*, Crne Gore, Republike Sjeverne Makedonije i Srbije obavezali su se 2019. godine, u Poznanju u Poljskoj, u okviru Berlinskog procesa, da će ekonomski razvoj regiona ići uporedo sa socijalnom uključenosti najugroženijih Roma.

Uvezali su svoje tekuće napore na integraciji Roma sa procesom proširenja Evropske unije. Ovo je bilo prvi put da su premijeri iz šest ekonomija Zapadnog Balkana usvojili ovakvu deklaraciju. I velika je to stvar.

* Ovaj naziv ne prejudicira stavove o statusu i u skladu je sa Rezolucijom Savjeta bezbjednosti UN-a 1244/1999 i Odlukom međunarodnog suda pravde o kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti.

Iako je integracija Roma još uvijek daleko, sa Poznanjskom deklaracijom smo joj jedan korak bliže. Obilježavajući godišnjicu usvajanja ove deklaracije, želim se osvrnuti na to šta su se premijeri dogovorili prije godinu dana.

U oblasti **zaposlenosti** obavezali su se da će **povećati stopu zaposlenosti Roma na najmanje 25 procenata** u svakoj ekonomiji i obezbjediti da su Romi proporcionalno zastupljeni u javnom sektoru.

Kada je riječ o **stanovanju**, **obavezali su se da će legalizovati**, gdje god je to moguće, sva **neformalna naselja** u kojima žive Romi, ili obezbjediti trajno, prikladno, dostojanstveno, pristupačno i nesegregirano stanovanje za Rome koji trenutno žive u neformalnim naseljima, a koja se iz opravdanih razloga ne mogu legalizovati.

Obećali su da će se stopa **upisa i završetka osnovnog obrazovanja** Roma povećati na **90 procenata**, a stopa upisa i završetka **srednjeg obrazovanja na barem 50 procenata**.

Dogovoreno je da se obezbijedi **opšte zdravstveno osiguranje za najmanje 95 procenata romske populacije** ili postotak srazmjeran stopi zdravstveno osiguranih lica iz opšte populacije.

Potom, dogovorili su se da će obezbjediti da svi Romi budu upisani u **registre građana**.

Na kraju, ali ništa manje važno, dogovoreno je da će se **diskriminacija prema Romima spriječiti** jačanjem vladinih struktura i uspostavljanjem odgovarajućih tijela kako bi se na pravedan način procesuirale žalbe Roma.

Šta smo do sada uradili i šta za nas znači kriza izazvana pandemijom koronavirusa?

Od tada je mnogo učinjeno. Sa vladama u regionu započeli smo mapiranje područja naseljenih Romima, kako bismo obezbjedili sveobuhvatan pregled naselja koja se mogu i onih koja se ne mogu legalizovati. Također smo pripremili smjernice za budžetiranje koje odgovaraju potrebama Roma i koje će pomoći u procesu raspodjele javnih sredstava kako bi se za mjere integracije Roma obezbjedio odgovarajući iznos sredstava. Radimo i na prilagođavanju važećeg zakonodavstva kako niti jedan Rom ili Romkinja ne bi ostali bez ličnih dokumenata. Konačno, radimo na sprovođenju probnog specifičnog istraživanja o Romima kojim će se mjeriti napredak ka ispunjenju ciljeva deklaracije. Neumorno radimo i na tome da pomognemo vladama da postignu zacrtane ciljeve.

Međutim, pandemija koronavirusa je u potpunosti promijenila situaciju za sve nas. I sada, prije nego što nastavimo s poboljšanjima, treba da uradimo ozbiljne popravke. Kriza je pogodila romske zajednice više nego ostatak stanovništva. Ona je takođe podstakla i širenje negativnih narativa o Romima u javnosti i na Internetu. Prema Balkan barometru 2020, istraživanju koje sprovodi Savjet za regionalnu saradnju, situacija je već teška.

9 odsto privrednika sa Zapadnog Balkana ne bi zaposlilo Rome. 33 od 100 osoba ne bi radilo za romskog poslodavca. 26 odsto građana Zapadnog Balkana ne želi da njihova djeca dijele učionicu sa Romima. Više od trećine ispitanika ne bi ugostilo Rome u svom domu. To se mora riješiti i zaustaviti zajedničkim

* Ovaj naziv ne prejudicira stavove o statusu i u skladu je sa Rezolucijom Savjeta bezbjednosti UN-a 1244/1999 i Odlukom međunarodnog suda pravde o kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti.

regionalnim naporima tako što će se ispuniti ciljevi Deklaracije, jedan po jedan. Svi zaslužujemo iste mogućnosti. Svi smo različiti, ali isto tako smo i jednaki.

* Ovaj naziv ne prejudicira stavove o statusu i u skladu je sa Rezolucijom Savjeta bezbjednosti UN-a 1244/1999 i Odlukom međunarodnog suda pravde o kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti.